

MGSII-11 Pobřežnice jednokvětá, prasetník lysý, rozchodník huňatý

Ministerstvo životního prostředí

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska

“Tyto webové stránky byly vytvořeny za finanční podpory EHP fondů 2009-2014 a Ministerstva životního prostředí. Za jejich obsah je výhradně odpovědná Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a nelze je v žádném případě považovat za názor donora nebo Ministerstva životního prostředí.”

Název projektu: Zpracování odborných podkladů pro rozhodnutí o vytvoření záchranného programu pro zvláště chráněné druhy pobřežnice jednokvětá, prasetník lysý a rozchodník huňatý

Číslo projektu: MGSII - 11

Místo realizace: v rámci celé ČR

Finanční podpora: EHP fondy, Malé grantové schéma: „Záchranné programy pro zvláště chráněné druhy II“, oblast podpory 2: „Aktualizace a příprava nových záchranných programů a programů péče pro zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů“.

Celkový rozpočet: 904 043,- Kč vč. DPH

Financování: Finanční prostředky z EHP fondů se poskytují v hodnotě 768 437,- Kč, což představuje 85% z celkových předpokládaných výdajů projektu. Finanční prostředky ze státního rozpočtu se poskytují ve výši 135 606 ,- Kč, což představuje 15% z celkových předpokládaných výdajů projektu.

Doba trvání projektu: 1. 4. 2015 – 30. 11. 2016

Partneři projektu:

- Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
- Botanický ústav AV ČR, v. v. i.

Garant projektu:

- Mgr. Barbora Čepelová, AOPK ČR, oddělení druhové ochrany, E: barbora.cepelova@nature.cz

Celkové shrnutí projektu a jeho dopady na zájmové druhy

Projekt splnil předpokládané cíle a výstupy a k 30. 11. 2016 byl oficiálně ukončen.

Za hlavní přínos projektu považujeme získání ucelených poznatků o kriticky ohrožených druzích pobřežnice jednokvětá, prasetník lysý a rozchodník huňatý. Na základě těchto poznatků bude možné lépe zajistit ochranu zájmových druhů. V případě přípravy záchranných programů pro tyto druhy budou výstupy projektu kvalitním podkladem pro text záchranného programu....(celé znění shrnutí projektu).

Cíle a náplň projektu:

Projekt byl zaměřen na tři kriticky ohrožené druhy rostlin (pobřežnice jednokvětá, prasetník lysý a rozchodník huňatý) a jeho cílem bylo shromáždit poznatky o těchto druzích, na jejichž základě bude možné rozhodnout o vytvoření záchranných programů pro tyto druhy. Vzhledem k velkému úbytku historických lokalit a k zmenšení populací uvedených druhů na stávajících lokalitách by pro záchranu těchto druhů na území České republiky bylo vhodné připravit záchranné programy. Druhy byly ovšem vyhodnoceny jako nedostatečně známé (viz Koncepte záchranných programů a programů péče zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin v České republice), a proto je v první řadě nutné doplnit znalosti o výskytu a ekologii těchto druhů.

Jednotlivé aktivity projektu:

Pobřežnice jednokvětá (*Littorella uniflora*)

Monitoring recentních lokalit (A. Kučerová, BÚ AV ČR, J. Kolář)

Všechny recentní lokality v ČR (rybníky Osika, Staňkovský, Hejtman, Králek, Rytíř, Nový u Kunžaku, Horní Mrzatec a vodárenské nádrže Karhov u Studené a Láz) byly v letech 2015 a 2016 několikrát navštíveny. Pro každou lokalitu byly stanoveny její fyzikálně chemické ukazatele kvality vody a fyzikálně chemické parametry sedimentu. Populace pobřežnice byly podrobně zmapovány, odhadnuta velikost populací a dále byly v porostech pobřežnice pořízeny fytoecologické snímky. V roce 2016 byly na lokalitách vytyčeny trvalé plochy, na kterých byly pořízeny fytoecologické snímky, zjištěn počet rostlin, proveden zákres do mapy.

Rešerše biologie a rozšíření (J. Kolář)

Na základě českých i zahraničních zdrojů byla vytvořena rešerše zaměřená na biologii a ekologii pobřežnice jednokvěté. Pobřežnice jednokvětá je z hlediska své biologie a ekologie v rámci ČR poměrně unikátním druhem, tudíž podrobná znalost těchto charakteristik je nezbytná pro její ochranu. Excerpci herbářových údajů a dat z databází byly vytvořeny mapy historického rozšíření pobřežnice jednokvěté.

Vytipování lokalit pro reintrodukcii (A. Kučerová, BÚ AV ČR, J. Kolář)

Na základě dat o historickém rozšíření druhu byly v roce 2015 navštíveny vybrané historické lokality pobřežnice na Třeboňsku a v PP Česká Kanada a zhodnocen potenciál pro její případnou reintrodukcii. Na žádné lokalitě nebyl druh nalezen. Na základě výsledků tohoto opatření je možné podpořit výskyt druhu reintrodukcii na prověřené lokality.

Kultivace a semenná banka (A. Kučerová, BÚ AV ČR, J. Kolář)

V roce 2015 byl proveden kultivační pokus na sledování fenologie kvetení pobřežnice v závislosti na vyoření nad vodní hladinu. Ve čtyřech nádržích bylo umístěno vždy osm květináčů s pobřežnicí. Zhruba po měsíci byly postupně vyořovány vždy dva květináče v každé nádrži a sledována fenologie kvetení. Pokus pokračoval až do konce října. Poté byly odebrány jednotlivé rostliny i s okolním substrátem a byla spočítána semena pobřežnice. Dále byl založen pokus na ověření klíčivosti.

Kompletní výsledky jsou uvedeny ve studii „Analýza aktuálního výskytu a ohrožení druhu pobřežnice jednokvětá (*Littorella uniflora*) v České republice a příprava podkladů pro případný záchranný program“.

Prasetník lysý (*Hypochaeris glabra*)

Monitoring recentních lokalit (M. Štech, JU)

V roce 2015 a 2016 byly navštíveny všechny recentní lokality v ČR – Žíteč, náves; Žíteč, skalní výchoz na S okraji obce. Na lokalitách byly zaznamenány fytoecologické snímky a odebrány vzorky půdy, spočítán počet jedinců. V roce 2016 byla provedena analýza velikosti genomu vybraných jedinců druhu (cytometrická analýza), která nepotvrdila možné mezidruhové křížení s prasetníkem kořenatým.

Vytipování historických lokalit s potenciálem recentního výskytu (M. Štech, JU)

Na základě excerptce hlavních herbářů (data získána od RNDr. Jitky Štěpánkové, CSc.) a znalosti současného stavu regionů, byly vytipovány následující oblasti s vhodnými biotopy pro hledání nových lokalit: Třeboňsko, Pardubicko, okolí Prahy a Hodonínská Důbrava.

— vytipovaných historických lokalit (M. Štech, JU)

— v letech 2015 a 2016 bylo navštíveno několik desítek potenciálně vhodných nebo historických lokalit na Třeboňsku. Dále byly navštíveny lokality v okolí Pardubic, Hradce Králové a Holic ve východních Čechách, v okolí Vraného u Prahy a

v širší oblasti Hodonínské Doubravy na jižní Moravě. V roce 2015 se na žádné z navštívených lokalit nepodařilo prasetník najít (extrémní sucho v průběhu sezóny mělo velmi negativní vliv na vývoj tohoto druhu vyskytujícího se především na vysychavých stanovištích). V roce 2016 byla potvrzena jedna historická lokalita a jedna lokalita byla nově objevena. Nově objevená lokalita je z pohledu ochrany druhu nejperspektivnější.

Zjištění ekologických parametrů na případných nových lokalitách (M. Štech, JU)

Na dvou nových lokalitách byly zaznamenány fytoocenologické snímky a odebrány vzorky půdy, spočítán počet jedinců.

Kompletní výsledky jsou uvedeny ve studii „Analýza aktuálního ohrožení druhu prasetník lysý (*Hypochaeris glabra*) v České republice a příprava podkladů pro případný záchranný program“.

Rozchodník huňatý (*Sedum villosum*)

Monitoring recentních lokalit (A. Kučerová, BÚ AV ČR, J. Jersáková, JU)

V roce 2015 bylo navštíveno sedm lokalit, na kterých se druh vyskytoval po roce 2000. Výskyt byl potvrzen pouze na čtyřech lokalitách – NPR Božídarské rašeliniště, NPP Stročov, Kostelní Vrch a Knížecí pláně v NP Šumava. Na těchto lokalitách byly zaznamenány fytoocenologické snímky, odebrány vzorky půdy a vody a změřeno pH a konduktivita, spočítán počet fertilních a sterilních jedinců. V roce 2016 byly lokality opětovně navštíveny a zjištěn počet rostlin a fyzikálně-chemické parametry vody.

Historické rozšíření (J. Jersáková, JU)

Byla provedena excerptce hlavních a regionálních herbářů a získána data o historickém rozšíření druhu z databází. Tyto údaje byly použity k vytipování historických lokalit vhodných k návštěvě a k vytvoření mapy s historickým výskytem.

Vytipování lokalit pro reintrodukcii (A. Kučerová, BÚ AV ČR, J. Jersáková, JU)

V rámci revize historických lokalit bylo zrevidováno 17 historických lokalit druhu a jedna lokalita potenciálně vhodná pro reintrodukcii. Na perspektivních lokalitách byly zhotoveny fytoocenologické snímky, odebrány vzorky půdy a vody. Jako vhodné pro reintrodukcii se jeví několik zrevitalizovaných lokalit na Českomoravské vrchovině a PR Ryžovna (Krušné hory) a NPR Bukačka (Orlické hory).

Reprodukce a semenná banka (J. Jersáková, JU)

Na všech recentních lokalitách byl spočítán počet fertilních jedinců. Pro ohodnocení klíčivosti semen současných populací byla v srpnu 2015 odebrána semena na lokalitách Knížecí pláně a NPR Božídarské rašeliniště. Z dalších dvou populací nebylo semena možné odebrat, protože zde rostliny téměř nekvetly. Proto byla pro testy klíčivosti použita semena z kultivovaných rostlin původem z Kostelního vrchu a NPP Stročov. Semena byla vyseta a kultivována po dobu jednoho měsíce. Klíčivost semen se mezi lokalitami liší, nejvyšší byla zjištěna u semen ze šumavských lokalit. Dále byla zkoumána semenná banka. Semena *S. villosum* byla uzavřena v nylonové síťovině do diarámečku a vložena do půdy na podzim 2015. Rámečky byly postupně odebírány následující sezónu. Z výsledků vyplývá, že většina semen *S. villosum* klíčí ihned ve stejné či v následující sezóně.

Zjištění ekologických nároků druhu (A. Kučerová, BÚ AV ČR, J. Jersáková, JU)

Pro rozšíření znalostí o vlivu konkurence, zastínění a zamokření na růst druhu byly provedeny dva experimenty. V prvním případě byla vyseta semena do nádob s různě hustým porostem ostřic, ve druhém případě byla část rostlin ponořena po dobu 14 dní. Sledovali jsme klíčení, růst a přežívání rostlin během sezóny. Analýza naměřených hodnot pro vysazené rostliny *S. villosum* ukázala průkazný vliv zástinu a konkurence ostřic na růst rostlin. Z výsledků druhého pokusu je zřejmé, že dlouhodobější zatopení druhu neprospívá, není však vyloučeno, že mohou některé rostliny z postranních výhonků poté zregenerovat.

Kompletní výsledky jsou uvedeny ve studii „Analýza aktuálního ohrožení druhu rozchodník huňatý (*Sedum villosum* L.) v České republice a příprava podkladů pro případný záchranný program“.

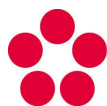
Publicita projektu (AOPK ČR)

V průběhu projektu byly uspořádány dva informační semináře, provozovány webové stránky projektu a vyhotoveny dva informační materiály. Brožura o pobřežnici jednokvěté je ke stažení zde. Informační panely o pobřežnici jednokvěté a rozchodníku huňatém jsou umístěny ve Sbírce vodních a mokřadních rostlin v Třeboni.

Fotografie:

Loga partnerů:

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

BOTANICKÝ
ÚSTAV AV ČR
v.v.i.